

انفجار پیری

آسیب های اجتماعی و اقتصادی کاهش و پیری جمعیت
شامل:

۱- افت سرمایه های انسانی و نیروی کار فعال - ۲- کاهش جمعیت
بخش کشاورزی و اثر مستقیم بر اقتصاد کشور - ۳- جایگزینی نیروی
کار (مهاجر خارجی) همراه با تبعات فراوان اجتماعی، فرهنگی
و اقتصادی - ۴- افزایش هزینه سلامت (مریبوط به جمعیت زیاد سالمدان)

آسیب های روانشناسی ، اخلاقی و تربیتی نیز شامل:

۱- کاهش نشاط در سطح جامعه - ۲- کاهش ارتباط اجتماعی - ۳- تک
فرزنده یا بدون فرزند ماندن برخی والدین و تبعات آن
۴- مشکلات ازدواج و کمبود همسر - ۵- تنها وی و انزوای بزرگسالان
۶- کاهش سطح هوشی افراد جامعه می باشد

متاسفانه با توجه به شبیه تند رشد منفی جمعیت در ایران
باید با جدیت بیشتر به دنبال بهبود اوضاع باشیم . امروزه
بسیاری از کشور های جهان در مواجه با کاهش و پیری
جمعیت راهبردهای حمایت اقتصادی و ارزش گذاری برای
فرزنده اوری را پیش رو گرفته اند. ایران نیز باید با برنامه
ریزی مناسب و تشویق جوانان به ازدواج و مقاعد کردن
خانواده ها به فرزندواری همراه با حمایت اقتصادی و تشویق
مالی به خصوص برای طبقات پایین جامعه ، هرچه سریع
تر جلوی معضل کاهش جمعیت را بگیرد.

جمعیت رکن مهم پیشرفت و توسعه جامعه و دارای جایگاه
قابل توجهی در دین اسلام می باشد و از آن جا که کشور
ما، ایران، بر پایه حکومت اسلامی اداره می شود، بنابراین
جامعه باید به این هدف والا یعنی خانواده و جمعیت، نگاه
ویژه ای داشته باشد. بر همین اساس توجه به جمعیت و
کیفیت ترکیب آن، آگهی از آسیب های اجتماعی و مبارزه
با آن ها اهمیت فروانی دارد.

امروز تهدید پیش روی ما مسئله کاهش جمعیت با شبیه
تند و خطی می باشد به طوری که دفتر جمعیت سازمان
ملل متحده در سال ۲۰۱۹ نرخ رشد جمعیت ایران
را ۴/۱ و نرخ باروری را ۱۵/۲ گزارش کرده است که در اثر
عواملی همچون: ۱- تمایل به زندگی مجردی - ۲- بالارفتن سن ازدواج
- ۳- عدم تمایل به فرزندواری - ۴- گرایش و قناعت به تک فرزندی
و دوفرزندی - ۵- رشد طلاق - ۶- اشتغال مادران - ۷- دغدغه تربیت فرزند
- ۸- مشکلات اقتصادی به وجود آمده است.

معضل کاهش جمعیت سبب پیدایش آسیب های روحی،
روانی، اخلاقی، تربیتی، اقتصادی و اجتماعی می شود که
مسئله مورد ابتلای بسیاری از کشور های توسعه یافته
بوده و هم اکنون در ایران نیز مورد توجه واقع شده است.

«خران شکوفه‌ها» به کارگردانی روح الله رفیعی عنوان مستندی است که با بیان نرخ رشد جمعیت و بررسی آمارها و اطلاعات جمعیتی سعی در تحلیل وضعیت جمعیتی امروز ایران دارد. در ادامه به فاکتورهای مختلف جمعیتی و پیامدهای منفی کاهش رشد جمعیت و پیدایش سالخوردگی پرداخته می‌شود. مستند «خران شکوفه‌ها» به این مشکل می‌پردازد، مشکلی که رهبری معظم انقلاب هم با رها به آن اشاره کرده و خواستار توجه خانواده‌ها به فرزندآوری بیشتر شده‌اند.

فاطمه محمدی | هوشبری ۹۷

فرهنگ مردم از عالمان دینی در کشورهای اسلامی بهمنظور توجیه دینی این سیاست‌های استعماری استفاده می‌کنند و تلاش می‌کنند به کمک آنها ونمود کنند که استفاده از راههای جلوگیری از بارداری با تعالیم اسلام منافاتی ندارد! در طرح‌های آمریکایی برای کاهش جمعیت در جهان سوم اقداماتی جهت وارد شدن فشار اقتصادی بر خانواده‌ها پیش‌بینی شده است که هم‌مان با آنها اعلام می‌شود که این مشکلات ناشی از افزایش فرزندان است!

این تفکر که میان باروری زن و تحصیل، مطالعه، استیفاده اجتماعی همچنین سلامت جسمی و بهداشت او تبیانی وجود دارد، از دستاویزهای طرفداران کنترل جمعیت است، بدون آنکه استدلال منطقی برای اثبات ادعا داشته باشند. آنچه باید مورد تأکید قرار گیرد، این است که متأسفانه در کشورهای جهان سوم اکثر تخصیل‌کردهای این کشورها به آنچه سازمان‌های غربی توصیه می‌کنند. آن چنان معتقدند که حتی حاضر نیستند که قابلیت‌هایی را که قابل لمس هستند،

درک نمایند؛ این تأسف زمانی بیشتر می‌شود که گاهی تلاش می‌شود پیش‌فرضهای موجود در همین افراد به اسلام نیز نسبت داده شود. واقعیت این است که اگر دولتها به وظایف خود در قبال حقوق اجتماعی همچین سلامت جسمی و بهداشت او تبیانی وجود دارد، از برنامه‌های طرفداران کنترل تراسیم شود، هرگز رخ نخواهد داد. برنامه‌ای از زمان، باید با کارشناسی‌های به موقع و علمی

تلاش می‌شود میان بارداری زنان و استیفاده حقوق آنان ترسیم شود، هرگز رخ نخواهد داد.

در پایان باید بدانیم با پیشبرد سیاست‌های کنترل جمعیت به جامعه ای سالمند می‌رسیم که این می‌تواند پیامدهای اقتصادی، اجتماعی، جمعیتی و فرهنگی را با خود همراه داشته باشد.

در اینجا به برخی از این پیامدها اشاره می‌کنیم. (الف) کاهش حجم و رشد جمعیت ملی؛ (ب) کاهش باروری و قدرت تجدید نسل؛ (ج) افزایش میانه‌ی سنی و سالمندی جمعیت (د) کاهش جمعیت در سن کار؛ (ه) کاهش رشد اقتصادی؛ (و) پایین آمدن نرخ پس انداز خانواده؛ (ز) افزایش بار مالی نسل‌های جوان‌تر؛ (ح) افزایش بار تکفل؛ (ی) شکافهای نسلی در اثر بهم خوردن توان جمعیت ک) جمع شدن چترهای حمایتی خانواده از سالمند و...

ایران در بحران

امروزه بسیاری از کشورها در حالت عدم تعادل جمعیتی قرار دارند، کشورهای در حال توسعه با مشکل رشد بی رویه جمعیت دست و پنجه نرم می‌کنند و جامع توسعه یافته از نتایج منفی شدن رشد جمعیت و سالخوردگی رنج می‌برند؛ به عبارت دیگر، اکثر کشورهای جهان به نوعی با مسائل ناشی از عدم تعادل جمعیتی مواجه اند. کشور ما نیز از این قاعده مستثنی نیست و همین مسئله می‌تواند پیامدهای ناگواری را در جنبه‌های مختلف برکشوراند دیکته کند.

برای فهم علل کاهش چشم گیر جمعیت ایران سیر تغییرات جمعیت را از زمان اعمال سیاست‌های کاهش و کنترل جمعیت بررسی می‌کنیم.

از سال ۱۳۵۵ تا ۱۳۷۵ جمعیت ایران طی صعودی جهشی به دو برابر افزایش یافت. در سال ۱۳۷۵ جمعیت ایران حدود ۶۰ میلیون نفر گزارش شد. از نظر جمعیت شناسان ۲۰ سال گذشته دوره انفجار جمعیت جوان در کشور است. با این پیش‌بینی

که دهه ۸۰ دهه‌ی زناشویی و باروری این جوانان خواهد بود، دولتمردان در دهه هفتاد به طور جدی به سیاست‌های کنترل جمعیت رو آوردند. از سوی دیگر مشکلات فراروی کشور در بخش آموزش، بهداشت و مسکن که خود جزو موالع مهم توسعه به حساب می‌آیند، واقعیت گریزناپذیر مقابله افزایش جمعیت شدند.

در عین حال عده‌ای معتقد بودند که توسعه یا کنترل جمعیت ذاتی یک مسئله اسلامی یا غیر اسلامی نیست. جمعیت یک نمود عینی است که ابزار خود را در دهه برهه‌ای از زمان، باید با کارشناسی‌های به موقع و علمی

دانست که آیا کثرت جمعیت یا قلت آن به سود خانواده‌ها، اجتماع، امت اسلامی و اقتدار ملی است یا خیر؟ و هر زمان که کارشناسی‌ها به یک نتیجه قاطع در این باره رسیدند می‌توان مطابق آن سیاست‌های کنترل یا توسعه جمعیت را دنبال کرد.

از سوی دیگر در طرح‌های آمریکا برای کنترل جمعیت عنوان شده است که مدیریت سیاسی کشورهای جهان سوم از جمله کشورهای اسلامی، باید لزوم تقویت سیاست‌های کاهش جمعیت در کشورهای خود را پذیرنند؛ و آمریکا تلاش می‌کند سیاست‌های خود برای کاهش جمعیت در کشورهای مذکور را از دوره اجرا درآورد؛

۱. وادار کردن مدیریت سیاسی این کشورها به پذیرش سیاست کنترل جمعیت ۲. فعل کردن سازمان‌های بین‌المللی در این کشورهای است.

که سازمان‌های بین‌المللی سیاست‌های مورد نظر خود در زمینه کنترل جمعیت در کشورهای جهان سوم را به کمک مطبوعات و رادیو و تلویزیون ترویج می‌کنند و با کمک همین رسانه‌ها ارزش‌های اعتقادی مردم را مورد تهاجم قرار می‌دهند؛ مجری سیاست‌های جهانی کنترل جمعیت، به بهانه بالا بردن سطح آگاهی و

در کتاب «افزایش موالید در کشورهای جهان در افزایش نرخ موالید پرداخته شده است. در این کتاب به سیاست‌های افزایش جمعیت در کشورهای اروپایی و کشورهای از جمله ژاپن اشاره و بر نتایج طلوب این ملت در افزایش نرخ جمعیت و مقابله با حرکت به سمت سالمندی تصویح شده کشورهای در راستای سیاست های افزایش جمعیت، می‌تواند برای سیاست گذاران و قانون گذاران کشور و دغدغه مندان این حوزه راهگشا باشد.

اولین نقد جدی به این طرح این است که تمام طرح ارائه شده، بدون هیچ گونه تغییر در اعداد و ارقام، بدون توجه به افزایش نرخ تورم طی این ۷ سال، باقی مانده است که موضوعی

بسیار قابل تأمل است و لزوم اصلاح را چند برابر می کند.(بند ۳۱)

در این طرح، غلبه نگاه خرد و فقر دید کلان وجود دارد و اصلاح

ساختر جمعیتی را صرفاً به طرح های تشویقی تقلیل داده است.

در طرح ارائه شده تنها افزایش کمی جمعیت مورد توجه قرار گرفته است و از سایر موضوعات جمعیتی مثل مدیریت مهاجرت و همچنین کیفیت جمعیت که همواره مورد تأکید مقام معظم رهبری بوده، غفلت شده است.

تسهیلات مورد نظر طرح جمعیت و تعالی خانواده تعییض آمیز، پسینی، مقطوعی و کوتاه است. بدین معنا که به آنها وعده داده می شود تا پس از ازدواج تسهیلات را دریافت کنند، حال آنکه مادامی که امنیت شغلی و اقتصادی وجود نداشته باشد افراد به ازدواج مبادرت نخواهند وزید.

همینطور در این طرح و همچنین تبصره های آن، در تدوین سیاستها به گونه ای عمل شده که تمامی خانوارها را دارای شرایط یکسان می داند و حکم مشابهی صادر می کند.

توجه به این معایب، لزوم اصلاحات را چه در سطح علت یابی و چه در سطح راه حل به دور از فشار و جو رسانه ای و با تأمل بیشتر، امری ضروری می کند. همچنین این طرح علاوه بر تبدیل به قانون شدن، نیازمند پشتونه محکم اجرایی شدن و نظارت است و همچنین باید از اقدامات غیر منسجم و پراکنده نیز پرهیز کرد.

فاتمه روحانی | ارادیولوژی ۹۸

مسئله جمعیت مسئله بنیادین در امر سیاستگذاری و آینده نگری است که شوریختانه چندین سال است که از دغدغه دولت و قانونگذاران مجلس خارج شده است. به طوریکه طی سال های اخیر فاقد یک قانون جامع و دقیق در این باره بوده ایم.

با توجه به کاهش نرخ باروری طی ۳۸ سال از ۶,۸ به ۱,۷ درصد و تأکید مقام معظم رهبری، لزوم قانون گذاری توسط دوره های مجلس بیشتر از هر زمانی مشهود است. در مجلس نهم در سال ۱۳۹۲ طرحی ۵۰ ماده ای طبق اصل ۷۵ قانون اساسی با نام "طرح جامع جمعیت و تعالی خانواده" توسط نمایندگان تهیه شد که با توجه به اینکه این طرح می باشد در صحن علنی مجلس بررسی شود و اولویت های اقتصادی بسیار مهم تراز آن دانسته شد، در این دوره بررسی نشد. طی مجلس دهم، نمایندگان این طرح را اصلاح کردند و به طرحی ۳۷ ماده ای تبدیل کردند، اما باز مالی این طرح را، مانعی برای اجرایش می دیدند.

مجلس یازدهم در همان ابتدای کار به این طرح خاک خورده توجه نشان داد و طرح را با همان ۵۰ ماده، اما طبق اصل ۸۵ در دستور کار مجلس قرار داد. با توجه به این اصل، فوایدی برای پیگیری این طرح ذیل اصل ۸۵ مطرح شد که شامل امکان تامین تخصص بیشتر در بررسی موارد، شناسایی مشکلات اجرایی آن و آزاد شدن وقت صحن علنی مجلس و پیگیری آن توسط کمیسیون ها می شود. گام بعدی مجلس در این خصوص، تشکیل کمیسیون جمعیت بود که جدا از کمیسیون فرهنگی به این مهم پردازد.

اگرچه که مجلس، این طرح ضروری را که چندین سال مورد توجه دغدغه مندان بود و ۷ سال به تاخیر افتاده بود را احیا کرد، اما نقدهای جدی به این طرح ارائه شده وارد است.

طرح جمهوری جمعیت

ویراستار: فاطمه حمزوي

طرح: فاطمه حمزوي

هیئت تحریریه:

فاطمه محمدی، زهرا کامیاب، فاطمه روحانی

صاحب امتیاز: فاطمه حمزوي

مدیرمسئول: فاطمه حمزوي

سردبیر: زهرا فاروقی

گاهنامه تخصصی زن و خانواده

دانشگاه علوم پزشکی هرمزگان

شماره سیزدهم / زمستان ۹۹